

ОДИН З ПРООБРАЗІВ ОТЦЯ ЗАХАРІЯ В РОМАНІ ОЛЬГИ КОБИЛЯНСЬКОЇ „АПОСТОЛ ЧЕРНІ”

Йдеться про священника Костянтина Балицького, який у 1909 – 1918 рр. мав парафію в Чернівцях, а згодом – у с. Молодятин на Коломийщині, з яким приятелювала О. Кобилянська і який послужив письменниці одним із прототипів отця Захарія в романі „Апостол черні”.

Ключові слова: священник Костянтин Балицький, національна ідея, інсценізація.

Васи́лий Селези́нка

Один из прообразов отца Захария в романе Ольги Кобылянской „Апостол черни”

В центре статьи священник Константин Балицкий, который в 1909 – 1918 гг. имел парашию в Черновцах, впоследствии – в с. Молодятин на Коломыйщине, который послужил О. Кобылянской одним из прототипов о. Захария в её романе „Апостол черни”.

Ключевые слова: священник Константин Балицкий, национальная идея, инсценизация.

Vasył Selezińka

One of the prototypes of priest Zakhariy in Olga Kobylyanska novel “The Disciple of the Plebs”

The article deals with the character Kostyantyn Balytskyy, who had the parish in Chernivtsi during 1909-1918 years, and later in the village Molodyatyn in Kolomyia district. He was a friend of Olga Kobylyanska and later became one of the prototypes of the priest Zakhariy in her novel “The Disciple of the Plebs”.

Key words: the priest Kostyantyn Balytskyy, national idea, staging.

Ольга Кобилянська ніколи не вигадувала неіснуючих подій, характерів. Вона брала все з життя і припасовувала до своїх творів. Це стосується й її останнього великого твору „Апостол черні”, в якому вияскравлена національна ідея. Адже Ольга Кобилянська якось зауважила: „Я прийшла до націоналізму”. Чи не тому до 90-х років ХХ століття про роман „Апостол черні” і не чули. У радянський час його просто не друкували і не згадували, а якщо й доводилось мимохіть згадати, то всіляко применшували, називали невдалим, слабким, яким нібито була незадоволена й сама письменниця.

Можливо, що десь щось таке вона й сказала, бо працювала над цим твором досить довго. Ще в лютому 1922 року чернівецький літературно-художній журнал „Промінь” повідомив, що Ольга Кобилянська закінчила повість у двох частинах „Юліан Цезаревич”. Частинами твір друкувався у Празі в журналі „Нова Україна”.

У 1927 році, коли відзначалося 40-річчя літературної діяльності Ольги Кобилянської, цей твір став широко відомий, але вперше повністю надрукувала його письменниця аж у 1936 році у Львові. І лише у 90-х роках викладач ЧНУ ім. Юрія Федьковича Оксана Івасюк привезла до Чернівців канадське видання роману й опублікувала його в скороченому варіанті у „Буковинському журналі”.

У 1994 році роман вийшов двома виданнями у Львові („Каменяр”) і в Тернополі (видавництво „Збруч”).

Книжку привезли в Чернівці, вручили її директорові театру, щоб роздав своїм працівникам для ознайомлення.

Хто ж був натхненником і став одним з прообразів головного героя твору?

Від 1909-го по 1 листопада 1918 року в чернівецькій греко-католицькій церкві св. Тадея (тепер – Успіння Пресвятої Богородиці), що на вулиці Руській, 28, працював отець Костянтин Балицький. Походив він із давнього спадкового священничого роду. Народився 26 липня 1880 року в селі Іспас (нині Спас Коломийського району Івано-Франківської області), де його батько отець Володимир був тоді священником. Могила батька збереглася досить добре на старому кладовищі, а мамина – на подвір’ї церкви. Вона померла молодою. Їхала з Чернівців додому і простудилася.

Костянтин навчався у сільській школі, потім у Коломийській гімназії, у Львівській богословській академії та удосконалював свої знання у Празі. Духовний сан священника отримав 1907 року, два роки працював в Обертині, а в 1909-му переїхав у Чернівці.

Майже поруч із церквою на вулиці Петровича (нині Ломоносова, 8) один час квартирувала Ольга Кобилянська. Вони познайомилися і заприятелювали.

Дружина Балицького Емілія, з якою одружився 1907 року, походила із знаменитого роду Шухевичів.

У роки Першої світової війни Костянтин Балицький підтримував письменницю не тільки морально, а й матеріально. У 1918 році в селі Молодятин Коломийського району помирає тесть Балицького, який був там парохом. Першого листопада 1918 року Балицький переїжджає в Молодятин на парафію свого покійного тестя, але зв'язків з Кобилянською не пориває. Ольга Кобилянська, працюючи над романом, двічі їздила з Румунії в Польщу, тобто, з Чернівців до Молодятин, 1929-го та 1932 року. Там письменниця пильно спостерігала за життям священика, уважно слухала його розповіді і під його впливом поміняла навіть назву твору на „Апостол черні”. Адже релігійну діяльність Костянтин Балицький пов'язує з активною громадською діяльністю в товаристві „Просвіта”, проводить велику виховну роботу серед молоді, поповнює парафіяльну книгозбірню читальні новими виданнями „Просвіти”, організовує хор, драматичний гурток, будує новий Народний Дім, пише статті до журналу „Рідна мова”, головним редактором якого був професор Іван Огієнко, а також у журнал „Жіноча доля”, в якому тоді працювала славна буковинка Ірина Вільде, в „Покутський вісник”. Отець Захарій в „Апостоли черні” Кобилянської, як і Костянтин Балицький, був хворий серцем. У Балицьких це була спадкова хвороба. І батько, і дід Балицького, і сам Костянтин померли від серцевого нападу в 56 років. Ніхто з них не перейшов цю життєву межу.

Наймолодша з чотирьох дітей Балицького дочка Любомира, яка тепер мешкає на вулиці Карпатській, 26 у Коломії, дуже добре пам'ятає Ольгу Кобилянську, з якою прогулювалася стежечкою до потічка, і та їй лагідно повчала не ставати на квіточку і травичку, бо вони живі і можуть загинути. Зберігає вона й фотографії, де Кобилянська разом із сім'єю Балицьких. Добра вдача Балицького, внутрішня краса знайшли своє відображення в образі отця Захарія в романі письменниці і назву твору переінакшила на честь духовного радника. Відпочиваючи вечорами, О. Кобилянська любила прислухатися до народних пісень, до гри на сопілці, на якій грали хлопці, зібравшись на перелазі.

На колишній резиденції Костянтина Балицького (тепер це клуб) у 1969 році було відкрито меморіальну дошку, де зазначено, що тут 1929 і 1932 року працювала О. Кобилянська.

Згодом О. Кобилянська ще писала Балицьким листи, шкодуючи, що через стан здоров'я не може загостити, але має мрію таки приїхати ще бодай раз перед смертю. Однак мрія ця не здійснилася, бо 14 вересня 1936 року Балицький помер і похований урочисто в Молодятині.

У 1997 році мені довелося інсценізувати „Апостола черні”, однак поставити його тоді не вдалося через брак акторської обсади на той час. Кілька років тому запросили до постановки відомого режисера, який довго працював у Росії. Він зробив свою інсценізацію, обминув національний пафос твору Кобилянської, з отця Захарія зробив щось на зразок московського бородатого батюшки і шукав якісь абстрактні ідеї, яких у творі письменниці нема. Вистава, на жаль, провалилася. Режисер, одержавши добру платню, обплював у пресі театр і втік. Невдала вистава швидко зійшла зі сцени. Чернівчани, на жаль, так і не побачили справжнього духу твору Кобилянської. Риси розважливого, мудрого, працюючого отця Захарія так і залишилися тільки на папері твору.

Література

1. Ольга Кобилянська в критиці та спогадах. – К.: ДВХЛ, 1963.
2. Томашук Н.О. Ольга Кобилянська: Літературно-критичний нарис. – К.: Дніпро, 1969.